

Zapeli so ljubljanski zvonovi, zapele so orgle po razsvetljenih molilnicah in zapeli so v polnih cerkvah in zunaj okoli njih meščani in nemeščani in na kolenih prosili božje pomoči.

Vitez Ahac je še nekoliko časa kolovratil po najstarejšem delu Ljubljane. Pri mestnih vratih, ob ozidju, po ulicah, povsodi so stale dvojne straže in povsodi je slišal Slovincem takrat najstrašnejšo besedo: „Turki!“

Književna poročila

Blazij Bevk, Izbrani spevi Publija Ovidija Nasona. I. del. Tretja popravljena izdaja. Tiskal Giov. Paternolli v Gorici 1912. M. 8°. 192 str. Broš. I K 50 v.

Kazalo obsega nad 40 naslovov iz *Metamorfoz*, 20 iz poetskega koledarja, 13 žalostink in seveda nobenega kosa iz mladostnih, t. j. ljubavnih pesnitev. Takoj v začetku zasumite, da se bo uresničila ona besedna igra *traduttore-traditore*. Žal vam je, da ni teh verzov ponašil na pr. kak *Funtek*, saj Ovid velja po pravici za najgenijalnejšega rimskega pripovednika, čigar sila leži skoraj izključno v obliki. Kakor znano, so njegova slava *Metamorfoze*, najsi je bil v žalosti nad svojim prognanstvom sežgal opiljenejši izvod. Govori se v teh 15 knjigah o pravljičah, ki koreninijo v splošno razširjeni veri na zagrobno življenje v raznih oblikah. Osobito grška domišljija je bila napredla radi podobnosti med človekom in živaljo kopo pripovedek o pretvorbi (*metamorfozi*) bitja v bitje. Iz takih mitov je povil daroviti ljubljenc Muz prelesten venec v navidezno kronološkem redu, počenši s stvarjenjem sveta, in kot zadnji listič je vpletel spremenitev Cezarja v zvezdo. Malo poprej je bil napisal šest knjižic *Fasti* po vzgledu *Propercija*, posnemovalca učenih *aleksandrijskih* pesnikov; v podobnih *etioloških elegijah* so tedanji poetje razlagali na podlagi *etimoloških indicijev* postanek vsakovrstnih družabnih naprav, verskih obredov in praznikov, božjega bistva in lastnosti, iščoč jim vzroka (*aitia*). Manjšo ceno imajo cvetke tretje dobe, ki so brstele za časa *Nasonovega izgnanstva* v mrzlih Tomih ob Črnem morju. To so vzdihli iz tujine, tožbe potrtega osamljenca, ki je nosil svojo nesrečo premalo moško.

Kateri nagibi so vodili prevajalca pri delu? Če je hotel osedlati šepajočemu dijaštvu udobnega konjička, bi bil bolje ustregel z razumljivim in čitljivim prevodom v prozi; nad *Kragljevo prireditvijo Homerjeve Ilijade* in *Odiseje* je imel celo neuk kmetski fant svoje veselje. Ako je nameraval pokloniti vsečitajočemu občinstvu, kar ga ni veččega v rabi pokojne latinščine, nadomestek za kovinski lesket *Ovidovih umotvorov*, bi bil moral pridati jedrnat uvod ter postaviti kažipote po antičnem grmovju *bajeslovnih imen* in *zapletenih patronimikov*: tako pa je *Bevkov* poskus mrtvorojeno dete, in kakor je storil *Ovid* s svojimi prvenci, naj bi bil še naš izdajatelj izročil hrapave granese ognju v popravo. Da, snov je zmagala umetnost.

Najhujše je, da si je poslovenitelj dovolil polno bisago smrtnih grehov zoper slovnico, vzvišeno nad ukaze Cezarja. Sram me je naštevati v 20. veku pogreške: *sramožljivost*, *koperneti*, *povekšati*, *močvirirje*, *duša se z tugo napolne*, *Merkur s peruti ozračje premiri*, *peč konjev*, *voljna* (n. *volna*), *iznajdelj* (*iznašel*), *u gladkemu teku*, *u zakladih bogat*, *spriden*, *nedorasen*. Nešteto nedoločnikov brez končnega

i me ne bi bodlo v oko, če ne bi nasprotno srečaval takih-le nestvorov: jo brš pozdravití teči! Številna mašila so: le, še, pa, prav, pre-, pomanjševalnice, nek (n. neki), obratno: na kakí način. Marsikaj se da ali bi se nazadnje utegnilo zapisati na umazani kožuh tiskarskega škrate, na pr. v krdelah, toda doslednost v zmoti nas sili vzeti na prelagateljev rovaš take hibe: smreka pride *iz* hribov, *s* srca iztrebi strah, *tvoje* povej mi ime . . . Krivi nedovršnikovi deležniki na -vši so se epidemično razpasli, na pr. govori^vši, stavši itd. Ne bom se rogal koseskizmom kot bivalci, rogljiv (porogljiv), niti okornostim kakor zrcaljujejo (zrcalijo), ali nepotrebnim lokalizmom na pr. drev (drevo) solecizmom kot: bolj koristnejši, v stran zavrže, dotakniti se kaj (n. česa), boš pokorila to zlo itd.; poudarjam germanizme, kakor „išče“ dospeti (n. skuša) ter trdovratno pomanjkanje genetiva pri nikalnicah. Nasilni prepesnitelj, ki bi ga kazalo kaznovati po § 12¹. k. z. zavoljo prestopka zoper našo materinščino, je rodil nove ženske množinske rodilnike: Najadov, Drijadov, (enkrat pravilno Hamadrijad), Parkov, snahov; potem breznov za srednji spol, takisto Meleagarja nam. Meleagra. Ne uganem, zakaj so se mu tako priljubili adjektivi na -ičen, posebno iz lastnih imen: sicilične (nam. sicilske) nimfe, eubojska Aulis (evbejska Aulida); čuden spak je „etruskisko“ orožje. Komično zveni: Hrabrost Eneja je posilila Juno enkrat skončati prepír, t. j. hrabri Enej je prisilil Junono itd. Res so razumljivi izrazi štrik, dilja, ladjin kilj (hrbtica), planša (strelica, puščica), ali odnosni naši termini ne razdro poezije; kinč in njega odrastke lahko vrnemo Madjarom. Mnogokaj mi je ostalo čisto tuje; da se ne blamiram, zamolčim ves ta galimatias kakor tudi prejugoslovanske elemente in pregibke akcente. Da ne pojnim celih kompleksov, sem si kriv sam, ker nimam na kmetih izvirnika v pogled. Umevanje silno otežkočuje zapostavljanje veznika *in* po vzgledu *que*, dalje docela nenaša tmesis predloga in samostalnika, najbolj pa samozvansko razmetana ločila — kakor da so jih vrtoglave muhe raztrosile med stavki, ne pa črkostavci. Primerjajte nezmisel na str. 153:

Često mi oče veli, čemu se ukvarjaš z učenjem?
Plitvim Meonid še sam — pustil imetja ni nič.

Namesto pravilnega:

Često mi oče veli, kaj vkvarjaš z učenjem se plitvim?
Saj še Meonijan (= Homer) pustil imetja ni nič.

Pregrnimo s plaščem krščanske ljubezni izneslovenela mesta, pisana v pravcati latovščini in izpod pazduhe vzete neistinitosti. O temeljitosti prestave naj svedoči mesto iz „Autobiografije“, kjer je označil Ovid svoje rojstno leto kot ono, v katerem sta padla v boju pred Mutino konzula Hirtij in Pansa (43 pr. Kr.): „Cum cecidit fato consul uterque pari“. Bevk: „Konzula takrat oba — prišla sta z mano na svet“ (153). Neverjetna anarhija vlada v oblikovanju lastnih imen. Redko je upoštevano pravilo, da predstavlja latinsko moško deblo naš imenovalnik in da se ženskemu pridene še — a. V pričujočem prevodu se zove Homerjev gospod Nihče: Uliks, Ulikses in hipermoderno Uliksus. Ceres premore te genetive: Cere, Cerese in Cerere, Styx: Stika in Stiga etc. Pravopisnih protislovij in nedoslednosti se ne dotaknem, saj bi bilo treba revidirati dosedanja načela.

Ne da bi brskal, kako so vporabljeni šesteri normativni tipi šestomera, omenjam samo, da je morda en odtisoček spodobno zgrajenih, zlasti kadar so originalovi zelo izraziti, na pr. tisti, ki slika glasove v žabe spremenjenih kmetov: Quamquam

sunt sub aqua, sub aqua, maledicere temptant = Kvakajo v valih in s kvakanjem zmerjajo in sramotijo (50); primerjajte gladki konec „Niobe“ ali „Nauke Pitagore“. Kot specimen uspelejših petomerov navedem sledeče iz opisa zime v Tomih:

Čestokrat tudi lasje sprijeti so, skoro ledeni,
Bela vsa brada visi — kajti pokriva jo sneg,
Vino se skupaj drži, obliko posode imaje,
Sladkega vinca požir — v kosih ljudem se deli (str. 149).

Mnogo stihov kaže, odštevši ostale šepavosti, po eno ali dve stopici preveč, oziroma premalo, tako da z mirno vestjo lahko prekrstimo sedanji naslov „Pretvorbe“ v „Potvorbe“. O delcu, ki je že danes težje čitno kot orumenel palimpsest, ne bi trošil toliko vrstic, ko ne bi bilo v dobi začenjajoče poslovenitve naših učnih zavodov precej aktualno, Služiti mora vsaj za svarilo in bodočim dehtečim cvetom s tega polja za — gnoj.

Ant. Debeljak.

Starogorski, Junaki svobode. Povesti in črtice z Balkana. Izdal in založil „Slovenski ilustrovani tednik“ v Ljubljani. 80. 141 st. Broš. 2 K.

Kako nam je vzburila kri, kako nam je širila prsi ta balkanska vojna! Seveda samo prva. Zdelo se je, da zdaj in zdaj povzdignejo glas narodovi voditelji, da nam pesniki zapoje visoke pesmi in umetniki ustvarijo velika dela. Toda vzplapolala je slama in hvaležni moramo biti, da se nam je slovstvo obogatilo vsaj s takim delom, kakor je pričujoče. — Za časa vojne so vsi večji listi poročali o podrobnih dogodkih in prizorih, polnih zanosa in tragike obenem, ki so se pod spretnim peresom sami zaokrožili v črtice. Tako je nastala pač tudi ta zbirka povesti in črtic, ki so med seboj v toliko združene, da opisuje prva, ki je najdaljša, nekako razmere pred vojno, naslednje pa podajajo prizore iz bolgarskih, srbskih in črnogorskih bojišč, dočim zadnje poglavje riše grobno tišino po končani vojni, iz katere naj vzklije novo življenje.

Radi priznavamo pisatelju, da so črtice, prave hčerke trenutka, pisane s toplim srcem in rodoljubno tendenco in da bodo posebno med mladino in širšimi sloji našle mnogo hvaležnih bralcev, ki se bodo naslajali ob mehki romantiki, drhteli ob groznem klanju in se divili hrabrosti junakov in duševni veličini junakinj. Zato bodo radi segali posebno v ljudskih knjižnicah po lični knjigi, saj beseda povsod gladko teče, četudi tehnika, zlasti v prvi povesti, omaguje in tudi slovnica ponekod po nepotrebnem silo trpi.

Dr. A. Dolar.

Fr. Komatar, Kranjski mestni arhiv. Jahresbericht des k. k. Kaiser Franz Joseph Gymnasiums in Krainburg für das Schuljahr 1912/13.

Kranjski mestni arhiv je postal znamenit, ko je našel v njem l. 1866. prof. Janko Pajk „Stari rokopis kranjskega mesta“, ki obsega šest slovenskih priseg iz 15. ali 16. stoletja. Arhiv je bil v prejšnjih stoletjih bogat na raznih listinah, toda razni požari so jih uničili in ostalo jih je le še 66. Regeste iz njih sta sicer že objavila Richter in Parapat, toda zelo pomanjkljivo. Ker se je zopet pogubilo nekaj listin — tako ni „starega rokopisa“ več najti — zato jih je začel profesor Komatar vnovič objavljati v originalnem besedilu s slovenskimi regesti. Letos objavljene listine segajo od l. 1309. do 1461.

Jos. Breznik.

Isidora Sekuličeva, Saputnici. Izdanje S. B. Cvijanovića. Beograd 1913. M. 80. 176 str. Broš. 2 din.

Ko listate teh šestnajstero načrtkov in osnutkov, dobite vtisk, da postaja zbirka, zlasti druga polovica, čimdalje bolj zanimiva; najbrže zaradi tega, ker se